

III.

Den vanærende Handling og Rettighedsfrakendelse i Almindelighed.

Skønt den vanærende Handling som retligt Begreb har været kendt i nogle Menneskealdre, er der saa vidt vides ikke, før Straffeloven af 1930 traadte i Kraft, fremkommet nogen Kritik af Betydning imod selve Begrebet eller imod de retlige Følger, der er knyttet til den vanærende Handling. Men saa snart denne Lov traadte i Kraft, fremkom Kritikken indenfor Fagkredse og i Offentligheden, og der har siden ikke været Ro om Spørgsmaalet. Aarsagen hertil maa i det væsentlige søges i den Publicitet, der ved Straffelovens Nyordning er givet den paadømte Forbrydelses Karakter af vanærende og den dermed følgende Rettighedsfortabelse. Denne Publicitet har virket paa dobbelt Maade.

For det første har den virket *direkte*. Langt de fleste af dem, der blev dømt for vanærende Handlinger efter Straffeloven af 1866, skænkede det ikke en Tanke, at de havde mistet visse borgerlige Rettigheder, at de udover den naturlige Vanære, der fulgte med Domfældelsen, var bleven ramt af en retlig Infami. Som oftest mærkede de det først, naar de skulde have Aldersrente, og det saa viste sig, at de ikke havde faaet Æresoprejsning. Nu derimod forkynder Straffedommen straks for den domfældte selv og for Omgivelserne, at han i Betragtning af Gerningens vanærende Karakter har mistet „de borgerlige Rettigheder“. Denne direkte Fastslaaen af Infamien overfor Domfældte selv og Offentlighedsførelsen af den virker i høj Grad uligeligt. En Mængde Lovovertrædere, sikkert de fleste, interesserer sig ikke for de borgerlige Rettigheder eller for, om Handlingen er vanærende eller ej. Men for andre Lovovertrædere og netop for de bedste, navnlig for dem, der ikke tidligere har været i Konflikt med Loven, kan Dommens Stempling af Handlingen og Rettighedsfrakendelsen — selv om de mulig ikke har Brug for de borgerlige Rettigheder — virke som en Æresstraf, der paalægges dem som et Tillæg til Fængselsstraffen. De føler Dommen som rettet direkte mod deres Selvfølelse og bliver maaske, som det fremhæves i den svenske Betænkning, tilbøjelige til at skrive den Mistillid, de møder, paa Rettighedsfrakendelsens og dermed paa Samfundets Konto, fremfor at finde den egentlige Aarsag dertil i selve Gerningen med den paafølgende Straf. Det er derhos indlysende, at den Omstændighed, at Statsmagten til Stadighed gennem Domstolene fastslaar de straffede Personers sociale Mindreværd, kun kan vanskeliggøre Bestræbelserne for deres Genrejsning, for dem selv og for de Institutioner, hvis Opgave det er at støtte dem.

Men dernæst har den af Nyordningen følgende Publicitet af Rettighedsfortabelsen og dens Aarsag virket *indirekte* ved at afsløre forskellige uheldige Sider ved den bestaaende Ordning.

Medens der tidligere kun i et ringe Faatal af Tilfælde blev truffet en positiv Afgørelse af, om en domfældt var i Besiddelse af sine borgerlige Rettigheder, nemlig som oftest først naar det viste sig, at han havde Brug for dem, i hvilke Tilfælde Afgørelsen derhos blev truffet i Stilhed og i al Fald i første Række snart af den ene, snart af den anden offentlige Myndighed, har den ved Straffeloven af 1930 indførte Nyordning skabt et betydeligt Sammenligningsgrundlag og derved bragt for en Dag, hvor flydende og usikre Grænserne er for den i den offentlige Mening vanærende Handling. Ved en vanærende Handling maa forstaas en Handling, som den alt overvejende Del af den danske Befolkning vil betegne som saadan. Men i den offentlige Mening er der ikke og kan der ikke være